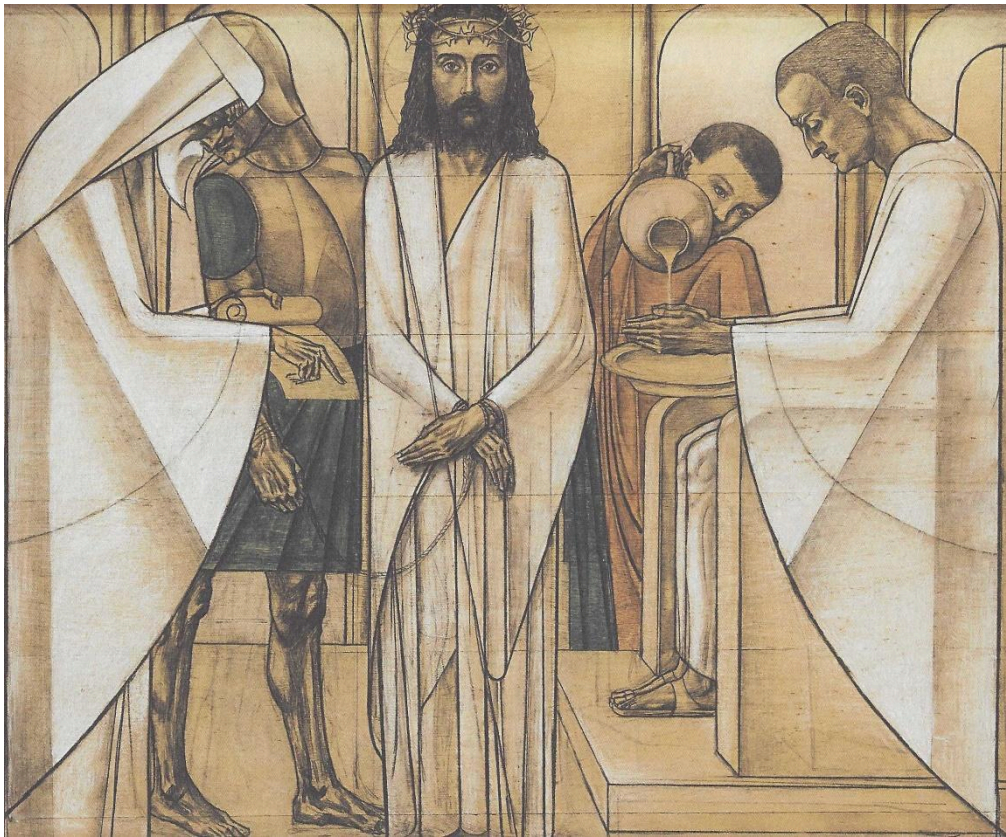

Zondag Invocabit

22 februari 2026

**Veroordeeld door de wereld,
bevrijd door God**

Dorpskerk - Blaricum

Voorganger: ds. Jurjen Zeilstra

Inleiding

‘Roep je mij aan, ik geef antwoord, in de nood zal ik bij je zijn.’ Dat zegt God tot zijn mens. Dat is het woord uit de psalm dat de naam gaf aan deze Zondag Invocabit: letterlijk: zal hij mij aanroepen, ik zal antwoorden. En ook al weten wij dat juist van deze liefdevolle Godszoon de woorden staan opgetekend: ‘Mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten,’ het onbarmhartig oordeel van de wereld kon de bevrijding van zijn God niet ongedaan maken.

Schriftlezing Oude Testament: Genesis 2,15 – 3,9

Schriftlezing Brieven: Romeinen 5, 12-21

Schriftlezing Evangelie: Matteüs 4,1-11

Prediking

Gemeente van Christus,
de eerste kruiswegstatie van Jan Toorop toont ons een Jezus in boeien, de doornenkroon op het hoofd. Hij kijkt ons aan met bedroefde ogen. Pilatus in zijn rechterstoel wast zijn handen, naar hij meent, in onschuld.¹ Aan de andere kant staat een priester die veroordelend met zijn vinger wijst, de wetsrol in de hand. Een schijnbaar ongeïnteresseerde soldaat went het hoofd af. Een kind giet water op de handen van de landvoogd boven een schaal.²

Nu zou je kunnen zeggen: wat een ongelukkige samenloop van omstandigheden, wat een tragiek! Of, misschien als je op zoek bent naar schuld: Wat een onrecht! Of, Wat een misselijke streek van die priesters, of, wat een zwakkeling was Pilatus. Of, misschien zijn er mensen die geven Judas de schuld, die had Jezus immers verraden. Of, wat denkt u van de discipelen, die slappelingen, die waren er allemaal vandoor gegaan. Of anders, het volk, dat het ene moment nog enthousiast ‘hosanna!’ riep, maar het volgende moment, zo is het volk, net zo hard schreeuwde ‘kruisigt hem!’

Toch heeft zich, hoe je er ook over denkt, op de kruisdood van Christus in de bijbel een ander perspectief, een andere visie, ontwikkeld. De onschuldige wordt ter dood veroordeeld. Maar te midden van al die handelingen, is hij het die ons aanziet met gezag. Deze Jezus Christus is, te midden van chaos en onrecht, de enige echte machthebber. Zo

¹ Matteüs 27,24.

² Vgl. Brummer, H., *De 14 kruiswegstaties van Jan Toorop. Met ziel en zaligheid*, Oosterbeek 2019, 8-9.

zagen ze dat in de vroege kerk. Te midden van dit valse proces, vormgegeven door religie en overheid is hij het die recht overeind staat, ook als niemand het ziet. Jezus is immers van Godswege zelf met macht bekleed. Maar zijn koninkrijk is niet van deze wereld. Daarmee wordt een spanning opgeroepen, die Jan Toorop in zijn veertien kruiswegstaties heeft willen weergeven.³

De weg van Jezus naar het kruis wordt door de apostelen en de evangelisten geenszins als toevallig beschouwd. Er is in het Grieks een grammaticale constructie met het woordje 'dei', gewoonlijk vertaald met 'moet', 'zou moeten' of 'moest'. In Matteüs 16,21 lezen we:

Vanaf die tijd begon Jezus zijn leerlingen duidelijk te maken dat hij naar Jeruzalem moest gaan en veel zou moeten lijden door toedoen van de oudsten, de hogepriesters en de schriftgeleerden, en dat hij gedood zou worden, maar op de derde dag uit de dood zou worden opgewekt.⁴

Er wordt in de weg van Jezus in de vroege kerk een antwoord gezocht en gevonden op de staat van de mens. Daarbij spelen oeroude teksten en actuele gebeurtenissen een rol. Als we hier vandaag iets willen verstaan is het wezenlijk dat we proberen symbolisch te luisteren. Dat heeft ook Toorop gedaan. Met zijn Indische achtergrond was hij buitengewoon gevoelig voor symboliek en spiritualiteit. Toorop werd in Nederlands Indië geboren en kwam als jongeman naar Nederland. In 1905 werd hij Rooms-katholiek. Zijn kunst is daardoor zeer beïnvloed. Niet iedereen vond dat een verbetering.⁵ Toch is de wijze waarop Toorop het geloof interpreteert oorspronkelijk, origineel en eigentijds, ja zelfs modern te noemen. In de kruiswegstaties voor de Bernulphuskerk te Oosterbeek staan rondom Christus mensen zoals u en ik. Geen wonder, tijdgenoten, waaronder veel inwoners van Oosterbeek, hebben model gestaan.

Deze Jezus Christus staat midden in de wereld. Voor de apostel Paulus is hij het tegenbeeld van Adam. Daarbij is het, naar mijn beleving, belangrijk dat we het beeld van Adam als een historische figuur geheel loslaten, en het aandurven te denken vanuit de mythe. Terwijl geschiedenis gekenmerkt wordt door wisselvalligheden, en historische

³ Janssen, M., *Jan Toorop's Kruiswegstaties*, Amsterdam 1922, 2-3: 'Jezus onderwerpt zich aan het onrechtvaardig vonnis van Pilatus, om het vonnis onzer eeuwige verwerping te kunnen opheffen.'

⁴ Matteüs 16,21.

⁵ Veldink, S. (red.), *De werelden van Jan Toorop*, Laren 2026.

gebeurtenissen gerelativeerd moeten worden, wordt door middel van de mythe vanouds een tijdloze waarheid gecommuniceerd. Dat de man en de vrouw, in prehistorische tijden, zo vertellen oude verhalen, één lichaam deelden, en pas twee werden, nadat de goden ze gescheiden hadden, vinden we ook al bij oude Grieken als Plato.⁶ En dat de mens de opdracht heeft om goed voor de tuin die de aarde van Godswege bestemd is te zijn, te zorgen, is iets wat ook bijna universele trekken heeft.

Te midden van die werkelijkheid is orde geboden. Daar staat die boom des levens voor garant. De eerste boom die met name wordt genoemd staat in het midden van de Hof van Eden.⁷ Maar er is ook nog een andere boom. Dat is de boom van kennis van goed en kwaad. Daar kun je als mens maar beter van afblijven. Zolang een mens zich houdt aan Gods gebod mag hij, mag zij hopen en geloven dat het goed zal gaan. Maar zonder dat gebod, zal de menselijke afweging van goed en kwaad, het vaste referentiepunt verliezen en komt ethiek te zweven tussen hemel en aarde. Hoezeer wij in dit opzichte ook een eigen verantwoordelijkheid hebben en houden en telkens zullen moeten letten op de toepassing van onze leefregels in de context van het bestaan, het besef van een goddelijk gebod is bestemd om ons leven te beschijnen als het scheppingslicht van de eerste dag. Dat is het licht waarin God zag dat het goed was.⁸

Met het plukken en eten van de vrucht van die boom van kennis van goed en kwaad, komt de zuiverheid los van de voedende wortel, raakt het vaste punt verloren en zullen mensen zichzelf hun sterfelijkheid te binnen brengen. U weet het, ik weet het. Dat is precies wat er is gebeurd. Dat gebeurde niet heel lang geleden. Dat gebeurde gisteren. Dat gebeurt vandaag. Dat gaat morgen weer gebeuren. Er is niet één slang. Talloze slangen in de wereld zijn er die hun vruchten aanprijzen. Zij erkennen god noch gebod en hun verblindende beloften maken dat mensen de grootste moeite moeten doen willen zij goed van kwaad blijven onderscheiden. Maar God, de Heer, roept tot de mens: 'Waar ben je?'⁹

Die roep om presentie in Gods scheppingslicht hoor ik beantwoord in de stem van Jezus. In die prachtige, krachtige miniatuur in de woestijn, waarin heel het integere engagement van Jezus wordt getekend, zegt

⁶ Plato, Symposium 190.

⁷ Genesis 2,9.

⁸ Genesis 1, 3-4.

⁹ Genesis 3,9.

Jezus drie keer duidelijk ‘nee!’ daar waar zo vaak in deze wereld ‘ja!’ geroepen wordt. Jezus zegt ‘nee’ tegen de duivelse vraag naar het mirakel rond het brood. Hij die later met heel weinig brood door te delen zovelen kon voeden, op dit moment weigert hij van stenen brood te maken.¹⁰ Het is alsof de evangelist ons wil vertellen hoe belangrijk de situatie is, de context, en de reden waarom de vraag gesteld wordt. We leven niet van brood alleen, maar van het Woord van God. Jezus zegt ‘nee’ en hij weerstaat de roep om sensatie. Het zal niet het spektakel zijn waardoor Gods macht in zijn optreden vertoond zal worden. Dat is niet de betekenis van Psalm 91. Zeker, wie God zal aanroepen, zal antwoord ontvangen. Maar niet zo, niet op deze wijze. Godsvertrouwen is niet bestemd om te worden opgevoerd opdat jij heel stoer naar voren kunt treden als een onkwetsbare held, zodat mensen tegen je op zullen kijken.

En misschien wel het allerbelangrijkste. Jezus zegt ‘nee’ tegen de macht die de duivel weet zichtbaar te maken in de koninkrijken van deze wereld. En wat kan het moeilijk zijn af te zien van dergelijke goddeloze macht. Eeuwenlang heeft de kerk zelf geknield voor deze machtsidee. Door zich naadloos te verbinden in de machtsstructuren van de wereld, denk aan de wereldlijke macht van pausen en bisschoppen, door op te roepen tot kruistochten en godsdienstoorlogen, en door God te presenteren als ‘almachtig’ in aardse termen, hebben gelovigen geknield voor de duivel en de macht die hij te vergeven heeft, die hebben ze aanbeden.

Maar de macht van Jezus Christus is niet van deze wereld.¹¹ Gods macht is geen dwingende, geen forcerende macht. Wie deze Jezus volgt op zijn weg die ontdekt gaandeweg een ander soort macht, een kwalitatief gave macht, een scheppingsmacht die zich laat kennen in een liefdemacht. Deze Jezus geeft zichzelf te midden van menselijk onrecht. Daardoor brengt hij genadevol in Gods naam het leven, daar waar de ontsparingen van mensen de dood hadden gebracht. Laten we de komende weken, de voorbereidingstijd op het Paasfeest, bewust beleven als onze persoonlijke toewijding en concentratie op deze bevrijdende macht van God. Immers, terwijl Jezus werd veroordeeld door de wereld, ontving hij voor ons bevrijding van God.

Amen.

Uitzending en zegen

¹⁰ Vgl. Matteüs 14,13ff en Matteüs 15,32ff.

¹¹ Vgl. Johannes 18,36.

Weet het, het is niet onze perfectie of daadkracht die Gods toekomst dichterbij zal brengen. Juist ons besef dat de naastenliefde van Godswege niet van ons afhankelijk is, zal maken dat wij ons kunnen gaan openen, zodat Gods zegenrijke barmhartigheid kan gaan stromen naar anderen toe, ook, ja zelfs door ons.

De genade van Jezus Christus,
de liefde van God,
de verbondenheid met de heilige Geest
is met jullie allemaal.

Afbeelding voorzijde: Statie 1, Jezus wordt veroordeeld, Jan Toorop (1916-1919).